

Rekomendacje dla instytucji centralnych i lokalnych oraz organizacji zajmujących się edukacją formalną, poza formalną i nieformalną wspierających rozwój kompetencji pracowników z branży motoryzacji oraz pokrewnych w obszarze „Strategii rozwoju kształcenia zawodowego szkoły”, zawierającej m.in. opracowanie planu szkoleń dla nauczycieli przedmiotów zawodowych zgodnie z zmieniającymi się technologiami w branży motoryzacji.

Przedstawiony w Branżowym Bilansie Kapitału Ludzkiego dla branży motoryzacyjnej wskazuje że najbardziej prawdopodobnym kierunkiem zmian w zakresie kompetencji w branży będzie coraz większa interdyscyplinarność wymagana na każdym etapie życia produktu, w tym łączenie wiedzy z zakresu motoryzacji z wiedzą IT, prawną oraz ochroną środowiska¹. Dynamiczne zmiany technologiczne powodują konieczność bieżącego dostosowywania programów kształcenia do wymogów rynku pracy, zapewnienia kadr i wyposażenia dla szkół branżowych, rozwoju nowatorskich form kształcenia online oraz regularnego podnoszenia kompetencji pracowników w branży. Oznacza to, że szkoły branżowe będą musiały zaplanować kompleksowe wieloletnie działania, które będą odpowiedzią na poniższe wyzwania:

- Zaspokajanie potrzeb rynku pracy
Dostosowanie oferty kształcenia zawodowego do aktualnych potrzeb i wymagań rynku pracy zapewni że absolwenci będą bardziej konkurencyjni na rynku pracy, a to prowadzi do niższego bezrobocia i lepszych perspektyw zatrudnienia w branży.
- Aktualizacja programów nauczania
Kształcenie zawodowe musi uwzględniać najnowsze technologie, metody i umiejętności wymagane w danej branży, co poza realizacją programów nauczania będzie wymagało dostosowanie przekazywanych treści do zmian technologicznych i nowych trendów w branży

¹ Branżowy Bilans Kapitału Ludzkiego – branża motoryzacja i elektromobilność, Raport podsumowujący II edycję badań realizowanych w latach 2022–2023, (2023), Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa

- Zwiększenie atrakcyjności kształcenia zawodowego
Aktualne i dostosowane do potrzeb rynku programy nauczania sprawiają, że kształcenie zawodowe staje się bardziej atrakcyjne zarówno dla uczniów, jak i dla potencjalnych pracodawców. To przyciąga większą liczbę uczniów i promuje edukację zawodową.
- Rozwój współpracy z pracodawcami
Zmiany systemu kształcenia zawodowego jak wprowadzenie Sektorowych Rad Kompetencji, czy Branżowe Centra Umiejętności tworzą doskonałą platformę usystematyzowanej współpracy szkół i placówek z organizacjami pracodawców. Firmy często chcą uczestniczyć w procesie kształcenia, oferując praktyki, szkolenia, i wdrażając uczniów do swojego środowiska pracy, pod warunkiem, że działania te będą zaplanowane i będą uwzględniać potrzeby i specyfikę pracodawców.
- Zwiększenie innowacyjności kształcenia branżowego
Edukacja zawodowa jest źródłem innowacji w przemyśle. Dostosowywanie programów nauczania do zmieniających się technologii i trendów stymuluje innowacyjność w branży.
- Szkolenia i rozwój kadr w szkołach i firmach
Kluczowym elementem efektywnego systemu kształcenia zawodowego jest wykwalifikowana kadra dydaktyczna. Wspólnie z ekspertami i praktykami branżowymi tworzy treści nauczania, wykorzystuje metody dydaktyczne także w trakcie praktycznej nauki zawodu w firmach

Praktycznym rozwiązaniem, które jest niezbędne, aby szkoły branżowe oraz placówki kształcenia zawodowego były w stanie zrealizować powyższe zadania jest ***Strategiczny Plan Działań w obszarze Kształcenia Branżowego dla Szkoły Branżowej.***

Do dobrych praktyk w ramach tworzenia instytucjonalnych rozwiązań wdrażających powyższą propozycję, rekomenduje się **przeprowadzenie konsultacji społecznych.** Konsultacje te powinny być przeprowadzone wśród szerokiego grona interesariuszy i angażować: organizacje pracodawców, organizacje pracowników, ekspertów, praktyków,

środowiska naukowe, instytucje państwowe i prywatne, organizacje pozarządowe działające w obszarze kształcenia zawodowego. Kluczowym interesariuszem w prowadzonym dialogu są przedstawiciele organów prowadzących szkoły i placówki, czyli jednostki samorządu terytorialnego.

Ponieważ proponowane rozwiązanie jest nowym narzędziem prowadzenia usystematyzowanej i spójnej regionalnej polityki edukacyjnej w obszarze kształcenia zawodowego koncepcja ta powinna być skonsultowana zarówno na poziomie centralnym, branżowym jak i lokalnym, regionalnym. Dzięki temu możliwe będzie rozpoczęcie dyskusji na stworzeniu **Krajowego Strategicznego Planu Działań w obszarze Kształcenia Branżowego**, jako okresowo aktualizowanego dokumentu wyznaczającego długoterminowe kierunki i planowane działania wspierające rozwój kształcenia branżowego. Obecnie funkcjonuje już *Zintegrowana Strategia Umiejętności oraz Plan działań w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego na lata 2022-2025* opracowane przez Ministerstwo Edukacji i Nauki oraz instytucje mu podległe. Jednak mają one charakter ogólny i wymagają aktualizacji, a także rozszerzenia o aspekty związane z bieżącymi wyzwaniami branż oraz o kontekst sprawiedliwej transformacji, czy *twin skills*. Dokumenty te tworzone są też zgodnie z podejściem „Top-Down”, w ramach którego cele globalne determinują działanie instytucji podległych, regionalnych, branżowych, realizujących swoje zadania na dole, z uczniami, nauczycielami i pracodawcami. Zgodnie z najlepszymi praktykami przy tworzeniu strategicznych planów działań należy to podejście uzupełnić działaniami wpisującymi się w ideę „Bottom-Up”, gdzie instytucje lokalne, regionalne, działające na najniższych poziomach realizacji strategii określają swoje cele, plany, zadania i wyzwania. To one, po agregacji determinują kształt polityk centralnych i krajowych. Dzięki takiemu różnorodnemu, dwutorowemu podejściu działania mogą być komplementarne uwzględniając zarówno kontekst centralny, jak i praktykę i potrzeby związane z implementacją krajowych koncepcji w praktyce realizacji procesu kształcenia zawodowego w konkretnej szkole współpracującej z branżą i firmami.

W ramach proponowanych konsultacji pod dyskusję powinny być poddane następujące problemy związane z przygotowaniem, wdrożeniem, realizacją i ewaluacją *Strategicznych Planów Działań w obszarze Kształcenia Branżowego dla Szkoły Branżowej*:

1. Wytyczne dotyczące celów tworzenia systemu Strategicznych Planów Działań w obszarze Kształcenia Branżowego dla Szkoły Branżowej

W ramach dyskusji w tym obszarze powinny być omówione m.in. następujące zagadnienia:

- Wprowadzenie usystematyzowanego i skoordynowanego działania w obszarze kształcenia branżowego - wymiarze lokalnym
- Poprawa spójności lokalnej polityki w obszarze kształcenia branżowego
- Zaplanowanie efektywnego finansowania na poziomie programów lokalnych, regionalnych, branżowych, centralnych, międzynarodowych oraz środków prywatnych
- Rozwój partnerstw branżowych i międzysektorowych na lokalnym poziomie
- Usystematyzowana współpraca międzynarodowa – wymiana dobrych praktyk - .
- Wprowadzenie Result Based Management w obszarze kształcenia branżowego - określenie długoterminowych celów, sposobu ich realizacji i pomiaru skuteczności działań.
- Stworzenie bazy wiedzy – programy, działania, finansowanie, współpraca – na podstawie
- Koordynacja działań w obszarze kształcenia kadry dydaktycznej, w tym nauczycieli praktycznej nauki zawodu

2. Wytyczne dotyczące elementów zawartych w Strategicznych Planach Działań w obszarze Kształcenia Branżowego dla Szkoły Branżowej

W ramach dyskusji w tym obszarze powinny być omówiony i opisany zakres i wytyczne dla szkół obejmujący m.in. następujące zagadnienia:

- Analiza obecnej sytuacji obecnego stanu kształcenia zawodowego w szkole i określenie, gdzie są obszary wymagające ulepszeń
- Definiowanie celów, które szkoła planuje osiągnąć dzięki strategii rozwoju
- Zdefiniowanie zadań do realizacji w
- Zidentyfikowanie zasobów potrzebnych do wdrożenia strategii,
- Zdefiniowanie ekspertów lokalnych i branżowych z którymi szkoła planuje współpracę
- Opracowanie planu szkoleń dla nauczycieli obejmującego najnowsze technologie i trendy w branżowe, umiejętności praktyczne związane z obsługą nowoczesnych narzędzi i pojazdów oraz szkolenia w zakresie bezpieczeństwa i zgodności z przepisami branżowymi.
- Budżet na realizację zaplanowanych działań obejmujący różnorodne źródła finansowania.
- Wdrażanie Planu Szkoleń w raz z przypisaniem osób, odpowiedzialności oraz zasobów do zdefiniowanych wcześniej zadań :
- Zasady oceny pracy osób delegowanych do realizacji wcześniej przyjętych zadań oraz zbierania feedback
- Zasady, warunki i koordynatora współpracy z pracodawcami:
- Zasady komunikacji wewnątrz szkoły oraz na zewnątrz z interesariuszami szkoły
- Określenie w jakich odstępach czasu oceniaj wyniki Twojej strategii, mierząc sukces nauczycieli i uczniów, a także ich gotowość do sprostania potrzebom branży.

3. Wytyczne dotyczące odpowiedzialności za przygotowanie Strategicznego Planu Działań w obszarze Kształcenia Branżowego dla Szkoły Branżowej

W ramach dyskusji w tym obszarze powinny być omówione m.in. następujące zagadnienia:

- Kto koordynuje prace nad dokumentem w ramach szkoły
- Kto wyznacza wytyczne na podstawie który dany dokument jest tworzony
- Jakie są etapy akceptacji opracowanego dokumentu – wewnątrz szkoły, dyrektor, organ prowadzący
- Dokument ten powinien być przygotowany przez organ prowadzący dla wszystkich szkół branżowych oraz placówek kształcenia zawodowego, wyznaczając długoterminową wizję i plan jej realizacji w zakresie zadań realizowanych przez pod. Dzięki temu, pracodawcy zainteresowani zaangażowaniem się we współpracę, będą w stanie

4. Wytyczne dotyczące organizacji prac nad przygotowaniem Strategicznego Planu Działań w obszarze Kształcenia Branżowego dla Szkoły Branżowej

W ramach dyskusji nad organizacją prac nad przygotowaniem dokumentu powinno omówić się kwestie jego sprawnej organizacji. Priorytetem wydaje się być stworzenie dokumentu w możliwie szerokiej współpracy z interesariuszami, zaangażowanymi/współpracującymi ze szkołą w trakcie realizacji. Zgodnie z najlepszymi praktykami partycypacyjnego tworzenia strategicznych dokumentów operacyjnych w obszarze edukacji należy proces tworzenia dokumentu potraktować jako okazję do nawiązania, budowania i zdefiniowania zasad współpracy. Jest to też doskonała okazja do rzetelnej i otwartej komunikacji planowanych do realizacji działań. Dzięki temu już na etapie tworzenia dokumentu można uniknąć największych zagrożeń i ryzyk związanych z konieczności późniejszego modyfikowania planów o czynniki nieuwzględnione na etapie tworzenia oraz z znacznie wyższymi nakładami na komunikację, angażowanie i

włączanie kolejnych partnerów, z czym związane jest wielokrotne powtarzanie tych samych treści.

Poniżej znajduje się propozycja etapów realizacji dokumentu, która mogłaby stanowić wytyczne dla podmiotów organizujących proces przygotowania Strategicznego Planu Działań w obszarze Kształcenia Branżowego dla Szkoły Branżowej

Etap 1. Przygotowanie

A. Ustanowienie koordynacji

Celem działania jest stworzenie zespołu zaangażowanego w bezpośrednie prace nad planem oraz osób i procesów/procedur wymaganych do akceptacji przygotowanego materiału. Zespół powinien składać się z osób posiadających różną wiedzę i kompetencje (prawno-organizacyjne, merytoryczne, prowadzenia procesu konsultacji i dialogu społecznego).

Działania:

- a. Rekrutacja zespołu zadaniowego/grupy koordynującej powstanie Planu
- b. Organizacja wstępnego spotkania członków zespołu jeśli to możliwe twarzą w twarz
- c. Prezentacja założeń oraz celów prac zespołu wraz z zamierzonymi wynikami
- d. Opracowanie zakresu zadań i planu pracy
- e. Upewnij się, że TOR zawiera kartę zespołu i plan pracy określający role, obowiązki i harmonogramy
- f. Przedstawienie kolejnych kroków działań i rezultaty każdemu członkowi zespołu.

B. Budowa silnej bazy koncepcyjnej – desk research

Uzyskanie silnej bazy koncepcyjnej jest ważnym krokiem w wyrażaniu wizji i celów priorytetowych. W ramach desk research powinna powstać baza dobrych praktyk w

kluczowych obszarach zdefiniowanych jako wyzwania dla rozwoju systemu kształcenia branżowego

1. Zaspokajanie potrzeb rynku pracy
2. Aktualizacja programów nauczania
3. Zwiększenie atrakcyjności kształcenia zawodowego
4. Rozwój współpracy z pracodawcami
5. Zwiększenie innowacyjności kształcenia branżowego
6. Szkolenia i rozwój kadr w szkołach i firmach

Działania:

- a. Opracowanie bazy dobrych praktyk
- b. Podsumowanie i omówienie zasad, które powinny stanowić podstawę wizji
- c. Uzgodnienie i przyjęcie nadrzędnych celów Planu

C. Lista istniejących krajowych polityk i planów

Zasadniczą część etapu Projektowania to podsumowanie istniejących krajowych priorytetów i planów istotnych dla Planu. Celem tego działania jest dostosowanie Planu i innych nadrzędnych ram polityki w celu zapewnienia, że działania proponowane Planie przyczyniają się do realizacji krajowych priorytetów. Takie podejście może również pomóc w konsolidacji strategicznych sojuszy w ramach dalszych prac wdrażania planu oraz zidentyfikowaniu potencjalnych źródeł finansowania.

Działania:

- a. Przygotowanie listy krajowych i regionalnych polityk i planów uwzględniających kontekst kształcenia branżowego w zawodach szkolnictwa branżowego realizowanych w szkole czy placówce

D. Lista interesariuszy i inicjatyw

Działania:

- a. Stworzenie listy istniejących projektów i inicjatywy krajowych i regionalnych w sektorach w ramach których prowadzone jest kształcenie branżowe w danej szkole lub placówce
- b. Kategoryzacja inicjatyw według szacowanego poziomu wpływu i rozmiaru,
- c. Stworzenie mapy interesariuszy, aby opisać rolę we wspieraniu Planu przez wszystkich grup interesariuszy
- d. Stworzenie listy kontaktowej, biorąc pod uwagę alianse strategiczne, a także potencjalne źródła finansowania

Etap 2. Tworzenie Planu oraz konsultacja treści

A. Ocena potrzeb i możliwości realizacji.

Ocena potrzeby i możliwości realizacji to systematyczny sposób gromadzenia informacji pozwalające zidentyfikować zagrożenia w osiągnięciu pożądanego celu. Zrozumienie ich ma kluczowe znaczenie dla zebrania podstawowych informacji, na podstawie których należy opracować Plan. Na tym etapie wyniki oceny posłużą do opisu aktualnej sytuacji i mają pomóc w określeniu listy działań priorytetowych

Działania:

- a. Przegląd istniejących potrzeb w kontekście celu i zakresu działań.
- b. Przygotowanie wstępnej listy kluczowych potrzeb (wraz z wymaganym finansowaniem), priorytetyzacja potrzeb.
- c. Ocena zdolności zapewnienia zasobów na realizację .

B. Plan strategiczny

Celem działania jest stworzenie draftu Planu

Działania:

- a. Stworzenie listy priorytetów strategicznych
- b. Dla każdego priorytetu zidentyfikowanie optymalnych działań potrzebnych do realizacji: (można zastosować podejście SMART)
 - Stworzenie listy potencjalnych partnerów międzysektorowych we wdrażaniu

- Oszacowanie wymaganych zasobów technicznych i finansowych oraz identyfikacja potencjalnych źródeł
 - Stworzenie planu ewaluacji i oceny (wykorzystać podejście Result Based Management)
- c. Stworzenie projektu Plan, pamiętając o uwzględnieniu istotnych informacji z dokumentów stworzonych na etapie Przygotowania
- d. Zaplanowanie konsultacji z zainteresowanymi stronami.

C. Konsultacje z zainteresowanymi stronami

Działania:

- a. Opracowanie agendy konsultacji z interesariuszami; identyfikacja grupy interesariuszy, zapewniając, że opinia publiczna będzie być w stanie uczestniczyć na wczesnym etapie, gdy wszystkie opcje są nadal otwarte.
- b. Ustanowienie mechanizmu ogólnej koordynacji, w tym ustalanie i monitorowanie postępów
- c. Poinformowanie zidentyfikowanych grupy interesariuszy, a także ogółu społeczeństwa o konsultacjach
- d. Poinformowanie opinii publicznej o założeniach Planu i jego możliwych skutkach
- e. Zaproszenie zainteresowanych strony na spotkania konsultacyjne w odpowiednim czasie; organizacja spotkań
- f. Uzgodnienie wspólnych celów, zakresu, agendy i podstawowych zasad pracy.
- g. W razie potrzeby powołanie grup roboczych do pracy nad określonymi zagadnieniami
- h. Opracowanie założeń do dalszych działań i zaangażowania interesariuszy
- i. Podsumowanie rekomendacji, stworzenie systemu rozpowszechniania wyników dyskusji do kluczowych urzędników, organizacji uczestniczących i opinii publicznej,

- j. Po przygotowaniu Strategii opublikuj podsumowanie udziału społeczeństwa w jej przygotowaniu i jak uwzględniono wyniki udziału społeczeństwa

Rekomenduje 5 kluczowych działań angażujących interesariuszy podczas konsultacji:

- Pozyskanie wsparcia osób zarządzających i decyzyjnych kluczowych organizacji i zainteresowanych stron, jak również liderów społeczności.
- Zaangażowanie liderów, którzy mogą wzbudzić lub połączyć wsparcie i zainteresowanie rząd i społeczeństwo.
- Staranne zaplanowanie, aby umożliwić szerokie uczestnictwo (np. czas, miejsce i warunki spotkań).
- Zatrudnienie doświadczonego facylitatora komunikacji do prowadzenia spotkań.

Etap 3. Produkcja Planu i komunikacja rezultatów projektu

- D. Wprowadzenie uwag i rekomendacji zbieranych na etapie konsultacji.
- E. Opracowanie planu wdrożenia Planu (propozycja partnerstw: międzyresortowych, z interesariuszami, organizacjami pozarządowymi zaangażowanymi w przygotowanie Planu oraz konsultacje).
- F. Opracowanie ostatecznej wersji Planu (do grafika i korekty)
- G. Praca z grafikiem i korektą nad przygotowaniem ostatecznej wersji dokumentu.
- H. Opracowanie planu komunikacji dokumentu (wydarzenie, prezentacja na wydarzeniu, notatki prasowe, wydarzenie towarzyszące)
- I. Publikacja Planu wraz z wydarzeniem towarzyszącym oraz pełną komunikacją

5. Podsumowanie

Przedstawiona w dokumencie koncepcja *Strategicznego Planu Działań w obszarze Kształcenia Branżowego dla Szkoły Branżowej* tworzy usystematyzowany scenariusz działań dla szkół branżowych i placówek kształcenia branżowego. Dzięki temu stworzone zostaną ramy współpracy pomiędzy kluczowymi interesariuszami działań edukacyjnych i szkoleniowych realizowanych lokalnie. Tworzenie takich strategicznych planów może odbywać się w ramach

tworzonych obecnie instytucji wspierających szkolnictwo branżowe, Sektorowych Rad Kompetencji oraz Branżowych Centrów Umiejętności, które mogą wraz z organizacjami pracodawców (regionalnymi i branżowymi) angażować się zarówno w proces tworzenia jak i realizacji planowanych działań. W konsekwencji równoległe do wprowadzanych na poziomie centralnym rozwiązań instytucjonalnych tworzony będzie oddolny system kształcenia branżowego tworząc standardy i dobre praktyki w dla podmiotów, które będą chciały dołączyć do społeczności podchodzących do kształcenia branżowego w zaplanowany, strategiczny sposób. Tworzenie proponowanych Strategicznych Planów może być także finansowane z programów operacyjnych centralnych i regionalnych, tworząc spójny system doradztwa szkołom i pracodawcom, który wraz z rozwojem stanie się bazą wiedzy i dobrych praktyk dla instytucji rynku pracy monitorujących zmiany na rynku pracy i planujących działania wspierające polityki społeczne w obszarze aktywizacji zawodowej, przeciwdziałaniu bezrobociu, rozwoju zawodowego. W oparciu o proponowane Strategiczne Plany możliwe będzie sprawne planowanie działań wynikających ze założeń sprawiedliwej transformacji i zrównoważonego rozwoju.

Bibliografia

Teks napisany na podstawie wiedzy i doświadczenia autora.

Autor opracowania

Jakub Gontarek

Wrzesień 2023 r.